

سال چهارم

۱۳۳۳ ق

میزرایسی قائم مقام فراهانی

با تقریظ:

پروفسور اولریش مارزلف

با مقدمه:

مجید غلامی خلیسه

محمدجواد احمدی نیا

سرشناسه : میرزا بزرگ قائم مقام، عیسی بن حسن، ۱۲۳۷-۱۱۶۷ ق.
عنوان و نام پدیدآور : رساله جهادیه ۱۲۳۳ ق. / قائم مقام فراهانی؛
با مقدمه اولریش مارزلف، مجید غلامی جلیسه، محمدجواد احمدی نیا؛
تهیه و تنظیم موسسه بیاض.

مشخصات نشر : قم: انتشارات غطف، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری : ۱۷۶ ص.

گروه : چاپهای ایرانی و اسلامی؛ ۱.۴.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۴۷۸-۱-۰ ریال.

وضعیت فهرست نویسی : فینا

موضوع : ایران - تاریخ - قاجاریان، ۱۱۹۳-۱۳۴۴ ق. - جنگها

موضوع : جهاد

شناسه افزوده : مارتسولف، اولریش، ۱۹۵۳ - م.، مقدمه نویسن

شناسه افزوده : Marzolph, Ulrich

شناسه افزوده : غلامی جلیسه، مجید، ۱۳۵۷ - م.، مقدمه نویسن

شناسه افزوده : احمدی نیا، محمدجواد، ۱۳۵۹ - م.، مقدمه نویسن

شناسه افزوده : موسسه بیاض

رده بندی کنگره : ۱۳۹۲.۹۶ م/ DSR۱۳۲۰

شماره کتابشناسی ملی : ۳۴۰۷۷۷۲

کنش چاهای ایرانی و اسلامی ۱/۱
رساله جهادیه ۱۳۳۳ق

با تفریظ:

پروفسور اولریش مارزلف

با مقدمه:

مجید غلامی جلیسه

محمد جواد احمدی نیا

انتشارات عطش

طراح گرافیک و صفحه‌آرا: روحا علی‌نژاد

چکیده انگلیسی: مهد ناصر معینی

ویراستار: حامد اعتصام خسروی

چاپ نخست: ۱۳۹۳ - شمارگان: ۲۰۰۰

قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۴۷۸-۱-۰

تلفن پخش: ۰۹۱۹۸۶۸۹۴۸۶

چاپ و صحافی: مؤسسه بوستان کتاب

هرگونه استفاده از مطالب و تصاویر کتاب با

اجازه کتبی ناشر مجاز می‌باشد.

www.bayaz.ir

www.atfpub.ir

بیاض را باید مرجع تخصصی در حوزه کهنه‌چاپ‌های ایرانی و اسلامی در جهان دانست؛ کامل‌ترین بانک اطلاعات و کتابخانه دیجیتال، که منبعی ارزشمند برای پژوهشگران سراسر دنیا در این حوزه محسوب می‌گردد. مؤسسه بیاض با شناسایی کتابخانه‌ها و مجموعه‌های خصوصی و دربردارنده کهنه‌چاپ‌های اسلامی و ایرانی در سراسر جهان، فهرست‌نویسی، دیجیتال‌سازی، تحقیق و پژوهش پیرامون آنها، توانسته است خدمات متنوعی به پژوهشگران عرصه‌های مختلف علوم در سراسر جهان ارائه نماید. با وجود پیشرفت و توسعه منابع اینترنتی هنوز کم نیستند پژوهشگرانی که به استفاده از منابع چاپی بیشتر از منابع الکترونیک متکی باشند، لذا از ابتدای سال ۱۳۸۹ش. برآن شدیم تا با چاپ و انتشار آثار مختلف در حوزه کهنه‌چاپ‌های ایرانی و اسلامی منابع پژوهشی مکتوب در این حوزه را فراهم سازیم. کتاب حاضر نیز با همین هدف پژوهش و انتشار یافته است، که امیدواریم مورد استفاده اهل فن قرار بگیرد.

مؤسسه بیاض

به نام خدا

سخن نخست

حضور علمای اسلام در عرصه‌های مختلف سیاسی - اجتماعی جامعه، منشاء بروز و ظهور تحولاتی شگرف در تاریخ اسلام و عاملی مهم در حفظ و حراست از دین و آیین، تمامیت ارضی و امنیت بلاد اسلامی بوده و هست. شواهد بسیاری به روحیه حماسی و اهتمام فقیهان شیعه به مسائل اجتماعی و سیاسی در طول دوره اسلامی دلالت دارد. «رساله جهادیه» مجروحان اُست از فتاوای علمای شیعه در حکم جهاد علیه روس‌ها. این احکام زمانی صادر شد که کُت و کُت توان مقابله با تجاوز و ظلم و ستم روس‌ها علیه ملت ایران را نداشت و از طرفی، ششرویت جنگ نیز از نظر مردم مورد سؤال واقع شده بود. بنابراین ورود علما به این موضوع و صدور فتوای جهاد، جانی تازه به صف مبارزان علیه روس‌ها بخشید.

موضع‌گیری علمای مسلمان در زمان حمله روسیه تزاری به کشور ایران، یکی از صحنه‌های حساس تاریخی است و کتاب رساله جهادیه که به اعم‌الشر پژوهشگران، اولین کتاب چاپ سربی در ایران محسوب می‌شود، مستندی است در خصوص مؤثر و هوشمندانه علمای اسلام در برهه‌های حساس و بحرانی جامعه.

راه‌اندازی صنعت چاپ در ایران، حادثه‌ای ماندگار در عرصه تاریخ فرهنگی ایران بود و تلاش مؤسسه بیاض در گردآوری و دیجیتال‌سازی منابع چاپ سنگی و سربی و ارائه آن به پژوهشگران و علاقه‌مندان، گامی است ارزشمند. چاپ نسخه برگردان اثر ماندگار میرزاعیسی قائم‌مقام فراهانی به همت مؤسسه بیاض و همکاری این سازمان، تلاشی است در شناسایی و معرفی این گونه آثار به علاقه‌مندان و آشنا کردن نسل امروز با گذشته تاریخی ایران زمین.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

به نام خدا

کتابخانه آیت الله العظمی بروجردی یکی از کتابخانه‌های بزرگ و ارزشمند حوزوی است که در جوار بارگاه ملکوتی حضرت فاطمه معصومه سلام‌الله علیها و مسجد جامع اعظم قم در سال ۱۳۴۰ ه.ش تأسیس شده و منابع گران‌سنگ آن از همان ابتداء توسط واقفان بزرگی همچون حاج محمد رضائی، آیت‌الله مقدس اصفهانی و آیت‌الله فرید اراکی و دیگر بزرگواران تهیه شده است. مخزن نسخ نفیس و چاپ سنگی کتابخانه با بیش از دوازده هزار عنوان کتاب یکی از غنی‌ترین مجموعه کتب چاپ کهن است.

ساماندهی و فهرست‌نویسی این منابع از دغدغه‌های اصلی مسئولین کتابخانه بوده که در سال ۱۳۸۹ با همکاری صمیمانه کتاب‌فای و مجید غلامی جلیسه فهرست‌نویسی کتب چاپ سنگی و نسخ نفیس آغاز شد. هرچه کار فهرست‌نویسی پیش می‌رفت غنای مخزن بیشتر نمایان می‌شد و کتاب‌های کم نسخه و کتب نایاب بیشتر شناسایی می‌شد. رساله جهادیه یکی از این کتاب‌ها است که به عنوان نخستین کتاب چاپ سربی ایران، در شهر تبریز توسط میرزا زین‌العابدین تبریزی به سال ۱۲۳۳ ه.ق چاپ شده است. این رساله پس از حمله روس‌ها به ایران در زمان فتحعلی‌شاه و ولیعهدی عباس‌میرزا، توسط قائم‌مقام فراهانی وزیر نوشته شده و شامل فتاوی روحانیون درباره جهاد با روس‌ها است که به نثری مسجع و زیبا به فارسی ترجمه شده است. هدف اصلی مؤلف در این رساله، ترغیب و تشویق مسلمانان به جهاد در برابر متجاوزان روس بود.

جهت صیانت از این کتاب ارزشمند که یادآور ورود صنعت چاپ به کشور عزیزمان است، موسسه بیاض با مشارکت کتابخانه ملی ایران و کتابخانه آیت‌الله العظمی بروجردی، رساله مذکور به صورت عکس برگردان چاپ گردید.

اسماعیل راهنورد

مدیر کتابخانه آیت‌الله العظمی بروجردی

به نام خدا

کتاب دارای تاریخ بسیار شفافی است که مطالعه آن جذابیت‌های فراوان برای اهل کتاب داشته و دارد. پس آنکه چاپ به عنوان یک هنر و صنعت با کتاب همراه شد، این تاریخ از جذابیت دو چندان برخوردار گردید. هنر صنعت چاپ در جغرافیای گوناگون و بسترهای زمانی مختلف توانست نمودهای متعددی پیدا کند و همین امر جذابیت کتاب را در بسترهای گوناگون دوچندان کرد. از جمله فرصت‌های مغفول کتاب‌پژوهی در کشور ما تاریخ و هنر چاپ است که متأسفانه حق آن آنگونه که باید تا کنون ادا نشده است. باز نشر کتاب رساله جهادیه نوشته میرزا عیسی قائم مقام فراهانی به عنوان اولین کتاب چاپی ایران که نشان از سابقه دویست ساله نشر در ایران دارد و دیگر کتاب‌هایی از این قسم، از جمله بایسته‌های پژوهش در حوزه تاریخ کتاب می‌باشد که خوشبختانه به همت مؤسسه بیاض، کتابخانه ملی، کتابخانه مسجد اعظم و خانه کتاب به وقوع می‌پیوندد. بررسی این کتاب به عنوان سرآغاز نشر کتاب در ایران از وجوه مختلف هنری، تاریخی، سیاسی و فرهنگی اتفاقی است که از این پس با باز نشر آن محقق خواهد شد.

ومن الله التوفيق وحسن العمل

معاونت فرهنگی و آموزشی و آموزشی خانه کتاب

فهرست

۱..... دیباجه‌ای بر رساله جهادیه (اولریش مارزلف)

۷..... شروعی برای چاپ فارسی در ایران (مجید غلامی جلیسه)
 آغاز چاپ ۸ / چاپ کتاب به زبان عربی ۲۰ / چاپ کتاب به زبان فارسی ۱۴ / چاپ کتاب
 در ایران ۲۰ / نویسنده کتاب ۲۳ / فرزند میرزاعیسی ۲۴ / وفات میرزا بزرگ ۲۵ /
 میرزاعیسی از منظر بزرگان ۲۸ / سالشمار زندگی قائم مقام فراهانی ۳۳ / تالیفات ۳۳ /
 هدف از نگارش این رساله ۳۶ / دستیاران میرزا بزرگ ۳۸ / چاپی جهادیه ۳۸ / منابع ۴۱

۴۳..... رساله جهادیه، آغازی برای طراحی حروف چاپی در ایران (محمد مراد احمدی نیا)
 مشخصات ساختاری کتاب ۴۵ / نوع خط و ویژگی حروف ۴۶ / تایپ و شکل حروف
 ۵۱ / خط کرسی ۵۲ / اندازه حروف ۵۵ / فاصله بین حروف ۵۶ / فاصله بین کلمات ۵۷ /
 کشیده ۵۹ / فاصله بین سطرها ۶۰ / ارتفاع حروف ۶۱ / وزن و ضخامت حروف ۶۲ /
 جایگاه نقطه در حروف ۶۳ / نشانه گذاری ۶۴ / اعداد و صفحه شمار ۶۵ / نتیجه گیری ۶۵ /
 منابع ۶۷

۶۹..... رساله جهادیه

۱۵۶..... چکیده انگلیسی